

Aita Jose Gurutze Etxeverria Prantziskotarraren esku-idazti bat Bonaparteren Idazkitegian

MIKOLAITZ-BERRIOTXOA, ALZOLA-TARRAK

Bonaparte Bleschamp L. L. erregegaiaren eskuzko-idaztien artean egonikoa da Oiartzungo Aita Etxeverria prantziskotarraren au.

Donostian gordetan da orain. Gipuzkoako Aldundegian. Liburutegian. Eusko-lkaskuntzan gerraterarte.

Onela aipatzen dau Piarres Garmendiak: «*Amar mandamentuac ta ayec cumplitceco consejuac. Aita Frai José Cruz Etxeverria*». (Ikusi P. Garmendia: «Inventario de los manuscritos del Príncipe L. L. Bonaparte en la Diputación de Guipúzcoa. Depósito de la Sociedad de Estudios Vascos. — Detalle del contenido del sobre n.º 10». *Revista Internacional de Estudios Vascos* XXIV (1933) 143'garren orrialdean.

Amabost orrikoa da. Ogei ta amar orrialdekoa. Neurriak: 0,105 x 0,075 m. Bigarren orrialdea bakarrik idatzi barik. Beste danak dagoz idatzita. ¿Aita Etxeverriak bere eskuz egiñak? Esan leike beintzat.

Zenbatuta dagoz *Amar Mandamentuac*. Besteak ez. Neuk zenbatu ditut *Mandamentuac cumplitceco consejuac*: Amazazpi. *Aldaraco Sacramentu Santuaren Cantac Elizaco Sacris Solemnisen donuan cantacecoak* be bai: Ogei ta sei. Orregatik doiaz taket-parentesis artean zenbatuak.

Oiartzuarra zan jaiotez Aita Jose Gurutze Etxeverria (1773). Urnietan il zan, (1853). Vinsonek, Aita Larrinagak, Orixek, Mitxelenak, Aita Villasantek eta beste euskal idazle batzuk idatzi dabe Aita Etxeverriaren bizitza ta liburuei buruz. Idazle aipatua da Euskal Literaturan. Gipuzkerara itzuli ebalako *Jesus-en Imitazioa*, orregatik batez be.

Vida Vasca aldizkarian emon naban orain emen argitaratzen do-

dan esku-idaztiaren barri (Ikusi «Escritores Vascos. Fray José Cruz de Echeverria, o.f.m.»; *Vida Vasca*, XLI (1964), 103-105).

*Irun-en, 1970-garren urtean
Mikolaitz-Berriotxo, Alzola-tarra*



Jesus, Maria, ta Jose.

Amar Mandamentuac, ta
ayec cumplitceco conseju-
ac, Aita Frai Jose Cruz Eche-
berria Misioneroac zortci-
coan pa[r]atuac (1); baita ere Al-
daraco Sacramentu Santua-
ren cantac Elizaco Sacris
Solemnisen tonuan cantatce-
co.

(1) Urak asko garbituta agertzen da “r” izki au, eta ez da ikusten ondo.

Orrialde danak dagoz ondatuta, urak garbituta itz asko, baiña zailtasun aundi barik irakurteko moduan geienak.

Lenengo orrialdia, atari moduan dagona, au da geien-geien ondatuta gelditu dana.

*Mandamentuetaraco sarrera.*

Amar Mandamentuac
Arren canta ditzagun,
Falta gabe Jaungoicoac
Egingo digu lagun;
Arren bada Christabac,
Ezagutu dezagun
Certara obligatuac
Gueren burubac dauzcagun.

1.º

Jauna amatuco dezu
Gauza guztien gañian,
Eta servituco dezu
Gogoric antienian.
Aussen eguiten badezu
Bici ceraden artian
Beráz gozatuco dezu
Eternidade guztian.

2.º

Ez eguiñ juramenturic
Iñoiz ere ez bat ere
Ez bada obligaturic,
Eguiaz orduan ere;
Gauza justua ez bada,
Ez arren eguiñ beñere,
Ta guezurra baldin bada,
Ez eguiñ iñoiz ere.

3.º

Jaya santificatcen da
Meza entzutearequin,
Egun ura pasatcen da
Obra onac eguiñarequin,
Ezda bear eguiñ lanic
Ezbada premiarequin,
Jauna servitceagatic
Biotz guztiarequin.

4.º

Onratcera gurasoac
 Nago ni obligaturic,
 Baita ere zarragoac
 Jaunac ala aguinduric;
 Ez banaiz mundutic joaten
 Gauza aussen cumplituric,
 Egongo naiz bai penatcen
 Infernuan sarturic.

5.º

Amazazu progimoa
 Zure biotz gustitic,
 Ez dezu izan bear gogoa
 Iñori eguiteco gaitcic;
 Ezta ere artu gorrotoa
 Bestéc gaizqui eguiñic,
 Barcacioa barcacioa,
 Gorrotoac utciric.

6.º

Lujuriaco pecatua
 Baldin eguiten badet,
 Seigarren Mandamentua
 Nic cumplituco ez det,
 Nic onelaco gauzaric
 Aitatu ere bear ez det,
 Gogora etorriagatic,
 Bereala bota bear det.

7.º

Progimoaren ondasunac
 Baldin ostutcen baditut ,
 Infernuco deabruac
 Nic penatuco ez ditut;
 Azquenic gabeco penac
 Sufritu bearco ditut,
 Baldin nic besteren gauzac
 Emen gozatcen baditut.

8.º

Nic eguia esan bear det,
 Iñoiz ere ez guezurric,
 Asmatu bear ere ez det
 Falso testimonioric,
 Eguin bear ere ez det
 Bear ez dan juicioric,
 Zabaldu bear ere ez det
 Progimoen pecaturic.

9.º

Deseatu nic bear ez det
 Besteren emazteric,
 Biotza iruqui bear det
 Gauza santuz beteric,
 Bereala bota bear det
 Gauza loya burutic,
 Aztu gabe escatu bear det
 Bai laguntza Cerutic.

10.º

Ez det nic bear deseatu
 Besteren ondasunic,
 Bear derena bai billatu
 Pecatu ez dan bidetic;
 Sortuco dit Jaungoicoac
 Batetic, edo bestetic,
 Cumplitcean Mandamentuac
 Guztiaç nere partetic.

* * *

Jaunaren Mandamentuac
 Bai ondo cumplitcen dira
 Jauna, eta progimuac
 Amatcen baldin badira.
 Mandamentu bai guztiaç
 Itz bitan oichec dira,
 Abetatic ibilliac
 Ceruan bicico dira.

*Estribilloa, gusto baldin bada, bi versotic bi versora bezala
cantatceco.*

Arren adi dezagun
Jaungoicoaren leguea,
Considera dezagun
Legue pare gabea;
Arren cumpli dezagun
Cristau nere maitea,
Guero esan dezagun
Da Cerua nerea.

Mandamentuac cumplitceco consejuac.

[1]

Cristaba adizadazu
 Cer esatera nuan,
 Peligro andia daucazu
 Bai galtceco munduan;
 Gauzacho au artzazu
 Guztiz ondo buruan;
 Arren iruqui zazu
 Beti zure goguan.

[2]

Mundua alde batetic
 Bere engañuaquin,
 Araguaia bestetic
 Atseguin gaiztoaquin;
 Deabrua bere aldetic
 Bere envidiarequin,
 Guerran daude goicetic
 Gu galtceco indarraquin.

[3]

Peligroa campuan
 Peligroa echian,
 Peligroa ezcutuan,
 Peligroa aguerian,
 Etsaya erretiruan,
 Eta mundu guztian,
 Etsaya inguruan
 Gu galtceco lanian.

[4]

O ceñ izugarria
 Dan au Cristau maitea,
 Eguiaz bildurgarria
 Onela bicitcea,
 Gauza arrigarria
 Ala bear izatea,
 Gauza negargarria
 Gu descuidatcea.

[5]

Jaungoicoaren graciac
 Laguntcen ezbadigu,
 Luciferren envidiac
 Lana emango digu;
 Gusto dituen guztiac
 Eraguingo dizquigu,
 Ceruetan gozatciac
 Bai quenduco dizquigu.

[6]

Jaungoicoari (2) lembaitlen
 Encomenda gaitecen,
 Goicetic gracia escatcen
 Arren asi gaitecen
 Onetan trabajatcen
 Aspertu ez gaitecen,
 Beraren gracia galtcen
 Ycusi ez gaitecen.

(2) Berba au, geiena dago urak erdi-garbitua. Batez be "go" eta "co" bi silaba edo berba-atalen erdiko "i" letra-izkia.

[7]

Ur bedecatua [sic] arturic
Devocio andiarequin,
Ondo ondo ciñaturic
Escari santuarequin,
Jauna bera billaturic
Biotz guziarequin,
Gauden ondo prestaturic
Asmo sendoarequin.

[8]

Billa ditzagun Santuac
Oracioaren medioz,
Guretcat bitartecuac
Jaunaren amorioz,
Artu ez gaitzan pecatuac
Tentacioen poderioz,
Iruqui ez gaitzan deabruac
Penaz, ta suspirioz.

[9]

Santuetan lenena
Da Virgiña Maria,
Bitartecoric onena
Eta guztiz andia,
Billatu arren aurrena,
Cristau nere maitia,
Logra dezazun bearrena
Salvatceco gracia.

[10]

Egunero albadezu
Zuaz Meza enzutera,
Jesus muguituco dezu
Bai zu bedecatcera; (3)
Arren oitu bear dezu
Au zuc beti eguitera
Oraindaño eguin badezu,
Muguitu bai seguitcera.

[11]

Pecatuco ocasioetatic
Chit contuz guardazaitetz,
Baita lagun gaiztoetatic
Beti aparta zaitetz;
Dala au zure onagatic
Arren oroitu zaitetz,
Arren Jaungoicoagatic
Contuan bici zaitetz

[12]

Mundutar eroacgatic
Iñoiz lotsatu etzaitetz,
Obra onetan Jaunagatic
Gogoz ibilli zaitetz;
Ayen erausiagatic
Atceratu etzaitetz,
Betico ez galtceagatic
Ayetzaz burla zaitetz.

(3) Zuzenduta dago utsegite bat esku-idaztian.

[13]

Librucho onac letzatzu
 Dezaquezun maicena,
 Consideracioa eguin zazu
 Alic ere ondoena;
 Sacramentuac artzatzu
 Au da principalena,
 Arren luzatu ez zazu,
 Ez dezu izango pena.

[14]

Sacramentuac artcia
 Zuc luzatcen badezu,
 Animaco indar guztia
 Larter (4) galduco dezu;
 Pecatuan erortcia
 Laster (5) izango dezu,
 Gracian zuc irautia
 Logratuco ez dezu.

[15]

Sacramentuetan dago
 Animaco on guztia,
 Ecertain gueyago ez dago
 Gu erraz salvatcia;
 Aussen baño gueyago
 Ecin da ez, esatia
 Orain eta gueruago
 Mereci du pensatcia.

[16]

Deabruac au jaquiñic
 Esperenciarequin,
 Escusac ipiñiric
 Asco engañurequin,
 Ez du utcitcen aleguiñic
 Bere envidiarequin,
 Ea gauden bat eguiñic
 On añ andiarequin.

[17]

Zuaz bada zuaz arren
 Ondo confesatcera,
 Zuaz bai arren lenbailen
 Gracia billatcera;
 Ez arren utci luzatcen
 Il batetic ez bestera,
 Betico joan zaitecen,
 Ceruetan gozatcera.

*Estribilloa, gusto baldin bada, bi
 versotic bi versora bezala can-
 tatceco.*

Cristabac aditzatzute,
 Nere consejuchoac,
 Consideratzatzute,
 Gusto du Jaungoicoac;
 Arren cumplitzatzute,
 Arren artu asmoac,
 Arren au eguizute,
 Izateco Cerucoac.

(4) Olantxe dago esku-idaztian: *Larter*="r"-kin.

(5) Olantxe: *Laster*="s"-kin.

*Aldareco Sacramentu Santuaren cantac Elizaco
Sacris Solemnisen donuan cantaceco*

Sarrera

Oguei, ta sei verso
Noa cantatcera,
Jauna alabatceco,
Noa acitcera;
Betoz nai dutenac
Abec aditcera,
Dira Jaungoicoarenac.

[1]

O arrigarria!
Icusten derana,
Da zoragarria
Sinisten derana,
Ecer ez batean
Andiena dana,
Dago mundu zabalean.

[2]

Anima nerea
Considera zazu,
Cristau chit maitea
Arren pensa zazu,
Ta zure buruan
Beti iruqui zazu
Dagoena onela munduan. (6)

[3]

Gauza chit chiquian
Danic andiena,
Hostia batian
Gauzaric onena,
Onela arquitcen da
Eguin cinduena,
Iñor guchi oroitcen da.

(6) Goitik-beraiño, orban-borroi aundi batek loituta dauko orrialdearen ertza. “*Munduan*” itzaren “n” azkenengo izkia arrapetan dau orban-borroiak.

[4]

O cer pensatcen det
Nic egun guztian?
Cer nic eguiten det
Egun, ta arratsian?
Ez det nic pensatcen
Mirari añ andian,
Ala ez det adoratcen.

[5]

Jaun pare gabea,
Adoratcen zaitut,
Jaun guztiz maitea,
Nic amatcen zaitut,
Bada Aldarean
Or icusten zaitut,
Modu guztiz humillean.

[6]

Andia izan ta ere
Guztien gañian,
Ez dezu batere
Ezagun Hostian,
Zu or sinisturic
Modu añ humillian,
Gaude gustiz arrituric.

[7]

Baña Jesus ona,
Itz eguiñ bear dizut,
Izanic guizona,
Au galdetcen dizut,
Cer gusto cenduen
Aditu nai dizut,
Orrela guelditceco emen.

[8]

Jesusec:

Ai cristau maitea,
Esaten dirazu,
Naiz zure jabea,
Bada adizazu,
Amorez nintzala,
Arren sinis zazu,
Jarri nagoen bezala.

[9]

Nere atseguñac
Dira guizonaquin,
Nere aleguñac
Izatea beraquin
Ala nai izan nuen
Milagro andiaquin,
Guelditu zuequin emen.

[10]

Amorio onetzaz
Nor da acordatcen?
Mundu zoro orretzaz
Zerate zoratcen;
A esquer gabeac,
Nola da au pasatcen?
Esquer gaizto emalleac.

[11]

Gabáz ta egunez
Ni beti elizan,
Zuec casoric ez
Baicican guchitan,
A cristau zoroac,
Nai dezute izan
Orren esquer charrecoac?

[12]

Munduco andiac
Acompañatuac,
Ta nitzaz guztiac
Zaudete aztuac,
A biotz gogorrac,
A engañatuac,
Zaudezte neretzat gorrac.

[13]

Lagun onarequin
Egon nai dezute,
Baña guchirequin
Logratcen dezute,
Ona emen nago
Ni nai banazute
Ni baceñ onic ez dago.

[14]

Cristabac:

Emendic aurrera
Maizago joango naiz
Jauna zure echera,
Orchen egongo naiz
Zu acompañatcen
Ta gozatuco naiz
Aleguiña zu alabatcen.

[15]

Ecín deranean
Zugana allegatu,
Ceren nere echean
Bear deran gueratu,
Andic eguingo det
Zu or adoratu,
Zugan maiz pensatuco det.

[16]

Jesusec:

Oraindic guiyago
Anima garbia,
Orrequin ezdago
Eguiña guztia,
Ni emen naucazu
Zure janaria,
Ala maiz artu bear nazu.

[17]

Ya nere goseric
Ez dago zuetan,
Ni maiz artzalleric
Guchi guztietan;
Cer arrazoirequin
Bici ceruetan
Uste dezute nerequin?

[18]

Zuen amorioz
Emen zoraturic,
Zuen suspirioz
Emen humilduric,
Baña naucazute
Despreciaturic,
Arren artu nazazute.

[19]

Zuen premiaric
Ez det nic ispiriric,
Zuen onagatic
Onela jarriric,
Arquitcen naiz emen
Janari eguiñic
Jarteco zuen barrenen.

[20]

Ondo daquizute
Dala au eguia,
Baña daucazute
Biotza naguia,
Beti paraturic
Mundura beguia,
Zuen animac galduric.

[21]

Indar guchirequin
Anima da arquitcen,
Ez banau berequin
Maiz errecibitcen,
Etsayac argatic
Asco du eguiten,
Zuec ni ez artceagatic.

[22]

Argui zaitezte beñ
Au ezagutceco,
Atozte lembaitlen,
Ni errecibitceco,
Jarriric gracion,
Ala mantentceco
Mayaric dan onenian.

[23]

Cristabac:

Arrazoya dezu
Jaun maitagarria,
Ondo esan dezu
Jaun zoragarria,
Zuc beti daucazu
Gure egarria,
Ta zutzaz guera gu aztu.

[24]

Nic ezagutzen det
 Nere esker gaiztoa,
 Bertatic artcen det
 Zuganaco asmoa,
 Oraindiño egon naiz
 Zutzaz chit aztua,
 Baña ya egongo ez naiz.

[25]

Aldan ondoena
 Zugan biurturic,
 Alderan maicena
 Ondo prestatu-ric,
 Or izango nazu
 Culpac lajaturic,
 Zure gracia indazu.

[26]

Zu artuarequin
 Maiz modu onetan,
 Izatea zurequin
 Ceru altuetan,
 Nere egunetan,
 Esperatuco det
 Baita ere logratuco det. Amen.

Sacramentu Santuaren cantentzat estribilloa

Muguitu gaitecen
 Jauna adoratcera
 Anima gaitecen
 Maiz visitacera,
 Bai Sacramentuan,
 Eta artutcera,
 Anima ondo garbituan.